

**Uchwała Nr VIII/45/24 Rady
Miejskiej w Lidzbarku
z dnia 27 września 2024 roku**

**w sprawie przyjęcia Programu przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób
doznających przemocy domowej na lata 2024-2028**

Na podstawie art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2024 poz. 424, poz. 834) w związku z art. 18 ust. 2 pkt 15 oraz art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2024 poz. 609, poz. 721) Rada Miejska w Lidzbarku uchwala co następuje .

§ 1

Przyjmuje się Program przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej na lata 2024-2028, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Traci moc Uchwała nr XXXVIII/330/21 Rady Miejskiej w Lidzbarku z dnia 8 listopada 2021 roku w sprawie przyjęcia Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Lidzbark na lata 2022-2025.

§ 3

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Lidzbarka.

§ 4

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady Miejskiej

Agnieszka Kalisz

Załącznik
do Uchwały Nr VIII/45/24
Rady Miejskiej w Lidzbarku
z dnia 27 września 2024r.

**Program przeciwdziałania przemocy
domowej oraz ochrony osób doznających
przemocy domowej
na lata 2024-2028**

Spis treści

Wstęp	3
1. Specyfika zjawiska przemocy domowej	3
2. Uwarunkowania ustawowe.....	7
3. Zgodność z dokumentami strategicznymi i programowymi	9
4. Diagnoza zjawiska przemocy domowej w Gminie Lidzbark.....	12
5. Zasoby lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej.....	18
6. Cele, zadania, kierunki i oczekiwane rezultaty działań	19
7. Monitoring i ewaluacja Programu.....	24
8. Zasady i źródła finansowania	25

Wstęp

Program przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej na lata 2024-2028 został opracowany, aby zwiększyć efektywność wysiłków podejmowanych przez lokalne służby społeczne, zarówno publiczne, jak i niepubliczne.

Dokument został podzielony na dwie części. Pierwszą stanowi diagnoza zjawiska przemocy domowej na terenie Gminy Lidzbark, charakteryzująca je w oparciu o dane zastane, których źródłem były przede wszystkim sprawozdania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lidzbarku oraz Zespołu Interdyscyplinarnego. Ponadto na terenie gminy zostały przeprowadzone badania ankietowe, obejmujące m.in. tematykę przemocy domowej, a ich wyniki zostały również wskazane w części diagnostycznej.

Drugą część Programu stanowią założenia wdrożeniowe, służące rozwiązywaniu problemu przemocy domowej, które łączą interdyscyplinarne procedury, metody i narzędzia stosowane na różnych poziomach: profilaktyki, interwencji, terapii i kompensacji. Nieodzownym elementem Programu jest rozwój współpracy pomiędzy podmiotami tworzącymi gminny system pomocy i wsparcia, ponieważ bez współdziałania osób, instytucji i organizacji nie będzie możliwe osiągnięcie efektu synergicznego wzmacniającego cele i oczekiwane rezultaty programu.

1. Specyfika zjawiska przemocy domowej

Przemoc jest zjawiskiem dość powszechnym we współczesnym świecie. Występuje w różnych sferach życia, w mediach, w codziennym funkcjonowaniu wielu osób. Potocznie utożsamiana jest z brutalnością, okrucieństwem i przestępczością, częściej kojarzona z jej fizycznymi przejawami, pozostawiającymi widoczne ślady. Definicje przemocy są różne. Najczęściej wskazuje się na relację między ludźmi, która opiera się na użyciu przeważającej siły, utrudniając tym samym samoobronę osoby pokrzywdzonej. Przemocy nie należy utożsamiać więc z agresją, ponieważ różnią się one asymetrią siły – w przemocy występuje ona zawsze po stronie sprawcy, a w przypadku agresji jest zrównoważona¹.

Na potrzeby niniejszego dokumentu można przyjąć definicję, w świetle której przemoc definiowana jest jako „intencjonalne działanie lub zaniechanie jednej osoby wobec drugiej, które wykorzystując przewagę sił narusza prawa i dobra osobiste jednostki, powodując cierpienia i szkody”². Charakteryzuje się ona następującymi cechami:

- ma charakter intencjonalny, co oznacza, że działania sprawcy są świadome i celowe, służą uzyskaniu kontroli i bezwzględnego posłuszeństwa;
- jest rodzajem relacji, charakteryzującej się przewagą sprawcy nad ofiarą, przy czym ta przewaga może mieć charakter psychiczny, fizyczny, ekonomiczny, społeczny czy kulturowy oraz sprzyja poczuciu bezkarności sprawcy i zarazem bezradności ofiary;

¹ J. Helios, W. Jedlecka, *Współczesne oblicza przemocy. Zagadnienia wybrane*, Wrocław 2017, s. 15.

² <http://www.niebieskalinia.info/index.php/przemoc-w-rodzinie/6-co-to-jest-przemoc>.

- jest relacją, w której sprawca podejmując działania lub zaniechując ich, narusza prawa i dobra osobiste ofiary, takie jak prawo do szacunku, ochrony zdrowia czy kontaktów z rodziną;
- powoduje szkody fizyczne i psychiczne oraz wywołuje cierpienie u osoby doznającej przemocy.

Szczególny przypadek stanowi przemoc domowa – przede wszystkim z tego względu, że zachodzi najczęściej pomiędzy bliskimi sobie osobami, stając się niejednokrotnie elementem ich codziennego życia. Definicja ustawowa przemocy domowej została zawarta w art. 2 ust 1 pkt 1) *Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej*. W jej świetle stanowi ona jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:

- a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
- b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,
- c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,
- d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,
- e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

W punktach 2) i 3) ww. ustawy zdefiniowano natomiast osobę doznającą przemocy domowej oraz osobę stosującą przemoc domową. W świetle tych definicji za osobę doznającą przemocy domowej można uznać następujące osoby, wobec których stosowana jest przemoc domowa:

- a) małżonka, także w przypadku gdy małżeństwo ustało lub zostało unieważnione, oraz jego wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków,
- b) wstępnych i zstępnych oraz ich małżonków,
- c) rodzeństwo oraz ich wstępnych, zstępnych i ich małżonków,
- d) osobę pozostającą w stosunku przysposobienia i jej małżonka oraz ich wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków,
- e) osobę pozostającą obecnie lub w przeszłości we wspólnym pożyciu oraz jej wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków,
- f) osobę wspólnie zamieszkującą i gospodarującą oraz jej wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków,
- g) osobę pozostającą obecnie lub w przeszłości w trwałej relacji uczuciowej lub fizycznej niezależnie od wspólnego zamieszkiwania i gospodarowania,
- h) małoletniego.

Przez osobę doznającą przemocy domowej należy także rozumieć małoletniego będącego świadkiem przemocy domowej wobec osób, o których mowa powyżej. Osoba stosująca przemoc domową to natomiast osoba pełnoletnia, która dopuszcza się przemocy domowej wobec wymienionych osób.

Pojęcie przemocy domowej zastąpiło dotychczas stosowane pojęcie przemocy w rodzinie poprzez uchwalenie i wejście w życie *Ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw*. Zmiany wprowadzone tą ustawą były gruntowne i dotyczyły wielu wcześniejszych zapisów, co spowodowało konieczność nowego spojrzenia na zjawisko przemocy. Z drugiej jednak strony wszelkie dotychczasowe statystyki i badania dotyczą przemocy w rodzinie, dlatego w tym aspekcie, szczególnie w obszarze diagnozy problemu, bardziej zasadne wydaje się posługiwanie dotychczasowymi pojęciami.

Przemoc domowa może przyjmować różnorodne formy. Są to w szczególności:

- 1) przemoc fizyczna – zwrócona przeciwko fizyczności człowieka, niosąca ryzyko uszkodzenia ciała poprzez takie zachowania jak np.: popychanie, potrząsanie, policzkowanie, kopanie, duszenie, bicie, rzucanie w kogoś przedmiotami, przypalanie, topienie;
- 2) przemoc psychiczna – zmierzająca do poniżenia ofiary, zastraszenia, pozbawienia wiary we własne możliwości; obejmuje wszystkie działania (z wyjątkiem użycia siły fizycznej), służące obniżeniu poczucia własnej wartości, wywołaniu stanów lękowych i zaburzeń osobowości oraz zahamowania procesu osobistego rozwoju, takie jak np. szantaż emocjonalny, manipulacja, śledzenie, nękanie telefonami, wysyłanie anonimów, nagabywanie;
- 3) przemoc seksualna – polega na zmuszaniu ofiary do jakiegokolwiek formy aktywności seksualnej, a także na zachowaniach sprowadzających ją do roli obiektu seksualnego, poprzez np. niechciane dotykanie, szczygnięcia, klepanie, żarty i gesty upokarzające seksualną naturę drugiej osoby;
- 4) przemoc ekonomiczna – obejmuje działania służące ograniczeniu swobodnego dysponowania pieniędzmi i własnymi dobrami bądź dostępu do dóbr wspólnych; może polegać np. na odbieraniu pieniędzy, kontrolowaniu wydatków, zmuszaniu do proszenia o pieniądze czy uniemożliwianiu podjęcia pracy.

Wśród innych form przemocy można wskazać także zaniedbanie, polegające na nie zaspokajaniu podstawowych potrzeb fizycznych i psychicznych osoby; przemoc symboliczną, czyli narzucanie sposobu rozumienia rzeczywistości oraz cyberprzemoc, czyli przemoc z użyciem nowoczesnych technologii, najczęściej telefonów komórkowych i internetu.

Jednym ze źródeł wiedzy o przemocy w rodzinie i przemocy domowej, w tym skali tego zjawiska i jego specyfiki, są badania społeczne. Z sondażu przeprowadzonego na zlecenie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych wynika, że co siódmy Polak (14%) był w 2014 roku świadkiem przemocy w rodzinie, jednak tylko dwie na pięć osób zgłosiło ten fakt odpowiednim

instytucjom³. Badanie zlecone przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w 2019 roku wskazuje natomiast na to, że aż 57% Polaków doświadczyło przynajmniej jednej z form przemocy, przy czym na pierwszym miejscu uplasowała się przemoc psychiczna, której doświadczyło 53% ankietowanych, natomiast przemocy fizycznej doznało 23% respondentów. Wśród innych wyników tego badania warto przytoczyć następujące:

- osoby aktualnie (tj. w momencie realizacji badania) doświadczające przemocy (ostatni przypadek miał miejsce w ciągu ostatniego roku) stanowiły od 14% (w przypadku przemocy fizycznej) oraz do 33% (w przypadku przemocy ekonomicznej) wszystkich osób doznających przemocy;
- doświadczanie przemocy w rodzinie nieznacznie częściej deklarowane było przez młodszych respondentów. Do bycia osobą doznającą przemocy przyznawali się głównie 18-29-latkowie i 30-39-latkowie (po 60%), a najrzadziej osoby 60+ (53%);
- do doświadczania przemocy w rodzinie najczęściej przyznawali się respondenci z miast mających od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców (61%);
- doświadczaniu przemocy w rodzinie sprzyja przede wszystkim zależność, w tym finansowa, od innych członków rodziny, niskie poczucie własnej wartości i doświadczanie przemocy w dzieciństwie;
- przemocy najczęściej dopuszczają się członkowie najbliższej rodziny, tj. ojciec, matka, mąż/partner lub żona/partnerka, przy czym mężczyźni częściej niż kobiety;
- osoby doświadczające przemocy w rodzinie najczęściej również w rodzinie szukają pomocy (57% osób szukających pomocy w związku z przemocą seksualną oraz 38% w przypadku przemocy ekonomicznej). Nieco rzadziej w takim przypadku ankietowani zgłaszali się na policję⁴.

Tematyce przemocy wobec dzieci poświęcony jest raport „Przemoc w wychowaniu. Między prawnym zakazem a społeczną akceptacją. Monitoring Rzecznika Praw Dziecka”. Analiza występowania przemocy w zachowaniach i doświadczeniach respondentów posiadających dzieci pokazuje, że przemoc jest często obecna w praktyce wychowawczej w polskich rodzinach. W prawie połowie badanych rodzin wykorzystuje się tzw. klapsy, w niespełna jednej piątej dziecko może otrzymywać „lanie”. Rodzice ujawniający zachowania przemocy wobec własnych dzieci to najczęściej osoby po 40 roku życia, o niższym wykształceniu, posiadający więcej niż dwoje dzieci, oceniający swoją sytuację materialną jako złą, a także samotnie wychowujący dzieci. W świetle przywołanego raportu niemal dwie piąte badanych Polaków opowiada się za tym, że postępowanie z dzieckiem jest sprawą prywatną rodziców, nawet w sytuacji, gdy stosują oni wobec niego kary fizyczne. Dominują tu mężczyźni, osoby starsze, mieszkańcy wsi oraz osoby niżej wykształcone. Więcej niż co dziesiąty badany zadeklarował brak reakcji na sytuację przemocy⁵.

³ <http://www.niebieskalinia.pl/edukacja/badania-i-raporty/5373-sondaz-na-zleczenie-msw-przemoc-w-rodzinie-wystepowanie-i-czestotliwosc-zglaszania>

⁴ <https://static.im-g.pl/im/5/26198/m26198755,WYNIKI-BADANIA.pdf>

⁵ E. Jarosz, *Przemoc w wychowaniu*, s. 140 i nast.

2. Uwarunkowania ustawowe

Zadania państwa w dziedzinie przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób jej doznających mają swoje źródło w *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.* W świetle jej art. 18: „Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej”, natomiast zgodnie z art. 71 ust. 1 „Państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej uwzględnia dobro rodziny. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych.” Wyjątkowej ochronie Rzeczypospolitej Polskiej podlegają ponadto prawa dzieci, albowiem „każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją” (art. 72 ust. 1).

Uregulowania dotyczące przeciwdziałania przemocy domowej znajdują się w szeregu ustaw, spośród których kluczowa jest cytowana wcześniej ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej. Określa ona zadania różnych organów państwa, w tym jednostek samorządu terytorialnego, w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, zasady postępowania wobec osób doznających przemocy domowej, a także wobec osób ją stosujących. Zgodnie z art. 1 ust. 2 przepisy ustawy stosuje się także w przypadku zagrożenia przemocą domową oraz w przypadku podejrzenia stosowania przemocy domowej.

W świetle art. 6 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej do zadań własnych gminy należy tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej, w tym:

- opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej;
- prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach nią zagrożonych;
- zapewnienie osobom doznającym przemocy domowej miejsc w ośrodkach wsparcia;
- tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

W zakresie udzielania pomocy osobom doznającym przemocy, oddziaływania na osoby stosujące przemoc oraz podnoszenia świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy domowej, w tym jej przyczyn i skutków oraz metod i form pracy w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, zgodnie z art. 9 ww. ustawy, organy administracji rządowej i samorządowej współdziałają z organizacjami pozarządowymi oraz kościołami i związkami wyznaniowymi. Mogą m.in. zlecać realizację zadań określonych w ustawie z zastosowaniem trybu przewidzianego w *Ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.*

Zadania w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej gmina realizuje w szczególności poprzez zespoły interdyscyplinarne, powoływane przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta. W ich skład wchodzi przede wszystkim przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji,

oświaty, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych, kuratorzy sądowi; mogą to być również prokuratorzy, przedstawiciele Żandarmerii Wojskowej lub innych podmiotów działających na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej. Zespół interdyscyplinarny realizuje działania określone w gminnym programie przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej, a jego zadaniem jest, w świetle art. 9b ust. 2 ustawy, tworzenie warunków umożliwiających realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej oraz integrowanie i koordynowanie działań podmiotów, głównie poprzez:

- 1) diagnozowanie problemu przemocy domowej na poziomie lokalnym;
- 2) inicjowanie działań profilaktycznych, edukacyjnych i informacyjnych mających na celu przeciwdziałanie przemocy domowej i powierzanie ich wykonania właściwym podmiotom;
- 3) inicjowanie działań w stosunku do osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących przemoc domową;
- 4) opracowanie projektu gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej;
- 5) rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;
- 6) powoływanie grup diagnostyczno-pomocowych i bieżące monitorowanie realizowanych przez nie zadań;
- 7) monitorowanie procedury „Niebieskie Karty”;
- 8) przekazywanie informacji, o której mowa w art. 9e ust. 3, oraz dokumentacji, o której mowa w art. 9c ust. 5a;
- 9) kierowanie osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym dla osób stosujących przemoc domową lub programie psychologiczno-terapeutycznym dla osób stosujących przemoc domową;
- 10) składanie, na wniosek grupy diagnostyczno-pomocowej, zawiadomienia o popełnieniu przez osobę stosującą przemoc domową wykroczenia, o którym mowa w art. 66c ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń.

W świetle art. 9a ust. 10, w celu dokonania diagnozy i oceny sytuacji w związku ze zgłoszonym podejrzeniem wystąpienia przemocy domowej, Zespół interdyscyplinarny powołuje grupę diagnostyczno-pomocową. Robi to niezwłocznie, nie później niż w terminie 3 dni od dnia otrzymania zgłoszenia o podejrzeniu wystąpienia przemocy domowej. W jej skład wchodzi pracownik socjalny jednostki organizacyjnej pomocy społecznej oraz funkcjonariusz Policji. W sprawach żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową stosujących przemoc domową w skład grupy diagnostyczno-pomocowej wchodzi także żołnierz Żandarmerii Wojskowej, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach, zwłaszcza gdy udział żołnierza Żandarmerii Wojskowej nie jest możliwy, w skład grupy diagnostyczno-pomocowej może wchodzić inna osoba wskazana przez przełożonego osoby stosującej przemoc domową lub jej przełożony. W składzie grupy mogą być również m.in. pracownik socjalny specjalistycznego ośrodka

wsparcia dla osób doznających przemocy domowej, asystent rodziny, nauczyciel wychowawca będący wychowawcą klasy lub nauczyciel znający sytuację domową małoletniego, osoby wykonujące zawód medyczny, w tym lekarz, pielęgniarka, położna lub ratownik medyczny, przedstawiciel gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, pedagog, psycholog, terapeuta. Ponadto w sprawach osób stosujących przemoc domową, pozostających pod dozorem lub nadzorem kuratora sądowego, w skład grupy diagnostyczno-pomocowej wchodzi także zawodowy kurator sądowy lub wskazany przez kierownika zespołu kuratorskiej służby sądowej społeczny kurator sądowy.

Zagadnienia związane z problemem przemocy domowej zawarte są również w innych ustawach, wśród których należy wymienić następujące:

- *ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej*
- *ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,*
- *ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,*
- *ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny,*
- *ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego,*
- *ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy,*
- *ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy.*

Istotne w zakresie uregulowań prawnych w obszarze przeciwdziałania przemocy jest określenie w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy domowej procedury „Niebieskie Karty”, w oparciu o którą podejmowanie interwencji w środowisku nie wymaga zgody osoby doznającej przemocy domowej ani osoby stosującej przemoc domową. Zgodnie z art. 9d ust. 2 obejmuje ona ogół czynności, podejmowanych w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy domowej. Szczegółowe zasady jej stosowania zawiera *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”*.

3. Zgodność z dokumentami strategicznymi i programowymi

Obok uregulowań prawnych, które wytyczają ramy możliwych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, należy również uwzględnić założenia dokumentów strategicznych i programowych różnych szczebli, wskazujących główne cele i kierunki polityki społecznej w tym obszarze. Należy jednak wskazać, że obowiązujące obecnie dokumenty strategiczne i programowe odnoszą się do przemocy w rodzinie, a nie przemocy domowej, ponieważ zostały przyjęte w czasie sprzed przyjęcia i wejścia w życie omówionej już zmiany ustawy.

Kluczowym dokumentem w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej jest *Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030* przyjęty Uchwałą Nr 205 Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2023 r., która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2024 roku.

Celem głównym Programu jest zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy domowej oraz zmniejszenie skali tego zjawiska w Polsce, natomiast cele szczegółowe sformułowano następująco:

- 1) zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej,
- 2) zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób doznających przemocy domowej,
- 3) zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc domową,
- 4) zwiększenie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej w celu podniesienia jakości i dostępności świadczonych usług.

W celu zwiększenia skuteczności przeciwdziałania przemocy domowej, określono cztery podstawowe obszary zawierające kierunki działań oraz sprecyzowano oddziaływania wobec różnych grup odbiorców. Są to:

1. Profilaktyka, diagnoza społeczna i edukacja społeczna: obszar kierowany do ogółu społeczeństwa, w tym do osób i rodzin zagrożonych przemocą domową.
2. Ochrona i pomoc osobom doznającym przemocy domowej: obszar kierowany do osób doznających przemocy domowej (w tym do: kobiet, mężczyzn, dzieci, współmałżonków lub partnerów w związkach nieformalnych, osób starszych, osób niepełnosprawnych), a także do służb i podmiotów zajmujących się ochroną i pomocą osobom doznającym przemocy domowej.
3. Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc domową: obszar kierowany do osób stosujących przemoc domową, a także do służb i podmiotów zajmujących się oddziaływaniem na osoby stosujące przemoc domową.
4. Podnoszenie kompetencji, rozwijanie i doskonalenie umiejętności służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej: obszar kierowany do przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.

W dniu 5 stycznia 2021 roku Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego przyjął do realizacji *Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2021-2026*. Cel główny tego Programu to „Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie w województwie warmińsko-mazurskim”. Jego realizacji mają służyć cele szczegółowe:

- 1) Zwiększenie skuteczności działań profilaktycznych, edukacyjnych i wychowawczych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- 2) Zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie i zwiększenie dostępności pomocy.
- 3) Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych, korekcyjnych i edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc.

- 4) Podniesienie kompetencji i doskonalenie umiejętności osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- 5) Wzmacnianie współpracy między instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie w województwie warmińsko-mazurskim.

Problematyka przemocy została również uwzględniona w opracowywanej aktualnie *Strategii rozwiązywania problemów społecznych dla Miasta i Gminy Lidzbark na lata 2024-2030*. Cel główny Strategii to: *Rozwój dostępnych, kompleksowych i wysokiej jakości usług społecznych służących poprawie warunków życia mieszkańców Gminy Lidzbark*, natomiast cele strategiczne są następujące:

- 1) Wzmocnienie rodzin w procesie opieki i wychowania, ze szczególnym uwzględnieniem warunków rozwoju dzieci i młodzieży.
- 2) Ograniczenie skali bierności zawodowej, bezrobocia i ubóstwa wśród mieszkańców.
- 3) Kreowanie dobrej jakości życia oraz włączenie społeczne osób z niepełnosprawnościami, osób długotrwale chorujących oraz seniorów.
- 4) Zmniejszenie zagrożenia i skali dysfunkcji społecznych, w tym przemocy domowej i uzależnień.
- 5) Wzmocnienie aktywności społecznej mieszkańców oraz partycypacji obywatelskiej.

Problematyka przemocy domowej została ujęta przede wszystkim w celu strategicznym nr 4, w ramach którego zaplanowano działania takie jak:

- realizacja kampanii i akcji społecznych służących podnoszeniu wiedzy oraz kształtowaniu odpowiednich postaw społecznych, w szczególności w zakresie profilaktyki uzależnień oraz przemocy domowej i bezpieczeństwa publicznego;
- inicjowanie i realizacja programów edukacyjno-profilaktycznych skierowanych do dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych, dotyczących różnych rodzajów uzależnień, zachowań ryzykownych, przemocy oraz zachowań agresywnych;
- monitorowanie sytuacji rodzin zagrożonych dysfunkcjami lub już doświadczających poważnych problemów, a także podejmowanie działań interwencyjnych, terapeutycznych i kompensacyjnych;
- zapewnianie poradnictwa specjalistycznego, wsparcia socjalnego, możliwości tworzenia i funkcjonowania grup wsparcia oraz pracy terapeutycznej z dziećmi, osobami dorosłymi i całymi rodzinami doświadczającymi uzależnień bądź przemocy;
- stosowanie procedury „Niebieskie Karty” jako ważnego elementu profesjonalnego systemu przeciwdziałania przemocy w środowisku lokalnym;
- upowszechnianie informacji z wykorzystaniem materiałów drukowanych, mediów, bezpośrednich spotkań ze specjalistami i innych środków przekazu na temat możliwości uzyskania pomocy przez osoby doświadczające przemocy, uzależnione i ich rodziny.

Istotne są również działania zawarte w celu strategicznym nr 1, ukierunkowane na wzmocnienie rodzin w procesie opieki i wychowania, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju dzieci i młodzieży, takie jak m.in. bieżące diagnozowanie sytuacji problemowych w rodzinach wraz z oceną sytuacji dziecka pod kątem zapewnienia mu bezpieczeństwa, organizowanie różnych form edukacji rodziców i opiekunów, dotyczących w szczególności rozwiązywania problemów opiekuńczo-wychowawczych, takich jak „Szkoła dla rodziców”, trening kompetencji rodzicielskich, zapewnienie wsparcia w postaci pracy socjalnej, asystentury rodzinnej oraz rodzin wspierających, rodzinom doświadczającym trudności w wypełnianiu podstawowych funkcji, a także organizowanie poradnictwa psychologicznego, socjalnego, pedagogicznego, prawnego i innego dostosowanego do potrzeb osób i rodzin, w tym dzieci i młodzieży.

4. Diagnoza zjawiska przemocy domowej w Gminie Lidzbark

W 2023 roku MOPS w Lidzbarku udzielił pomocy społecznej 365 osobom, żyjącym w 229 rodzinach, w których funkcjonowały 662 osoby. W porównaniu do 2021 roku skala korzystania przez mieszkańców gminy z pomocy społecznej zmniejszyła się. Liczba osób, którym przyznano świadczenie, spadła o 38, tj. o 9,4%; liczba rodzin – o 33, tj. o 12,6%, natomiast liczba osób w rodzinach – o 64, czyli o 8,8%.

Tabela 1. Osoby i rodziny korzystające z pomocy i wsparcia w Gminie Lidzbark w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	2021	2022	2023
Liczba osób, którym przyznano świadczenie	403	383	365
Liczba rodzin	262	239	229
Liczba osób w rodzinach	726	684	662

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS w Lidzbarku.

Wśród najczęściej występujących powodów udzielania świadczeń mieszkańcom Gminy Lidzbark w 2023 roku należy wskazać:

- bezrobocie (105 rodzin, 350 osób w rodzinach);
- niepełnosprawność (78 rodzin, 150 osób),
- długotrwałą lub ciężką chorobę (76 rodzin, 156 osób);
- potrzebę ochrony macierzyństwa (61 rodzin, 336 osób), w tym potrzebę ochrony wielodzietności (60 rodzin, 333 osoby);
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (32 rodziny, 133 osoby);
- ubóstwo (29 rodzin, 51 osób).

Inne powody korzystania z pomocy społecznej występujące w Gminie Lidzbark to alkoholizm (10 rodzin, 25 osób), bezdomność (7 rodzin, 7 osób), przemoc domowa (1 rodzina, 4 osoby), trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego (3 rodziny, 3 osoby) oraz narkomania (2 rodziny, 2 osoby).

Tabela 2. Główne powody korzystania z pomocy społecznej w Gminie Lidzbark w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	2021		2022		2023	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	20	43	18	24	29	51
Sieroctwo	0	0	0	0	0	0
Bezdomność	10	12	4	4	7	7
Potrzeba ochrony macierzyństwa	66	360	60	337	61	336
- w tym potrzeba ochrony wielodzietności	56	322	58	329	60	333
Bezrobocie	117	376	112	372	105	350
Niepełnosprawność	89	170	74	154	78	150
Długotrwała lub ciężka choroba	107	193	82	165	76	156
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	28	111	35	141	32	133
- w tym rodziny niepełne	21	64	22	68	23	80
- w tym rodziny wielodzietne	6	42	10	63	11	69
Przemoc w rodzinie/Przemoc domowa	2	5	2	7	1	4
Alkoholizm	10	31	10	24	10	25
Narkomania	1	4	0	0	2	2
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	2	2	5	5	3	3
Zdarzenie losowe	1	1	0	0	0	0
Sytuacja kryzysowa	1	3	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS w Lidzbarku.

Przedstawione dane i informacje dotyczące sytuacji społecznej gminy świadczą o tym, że przemoc dość sporadycznie występuje w statystykach pomocy społecznej. W latach 2021-2023 wsparcie z tego powodu otrzymywało od 1 do 2 rodzin i od 4 do 7 osób w rodzinach. Nie są to duże liczby w porównaniu do dominujących powodów udzielania pomocy społecznej, jednak wskazują na przynajmniej jedną rodzinę, która corocznie zwraca się po pomoc z uwagi na doświadczanie problemu przemocy. W latach 2021-2023 miał miejsce niewielki spadek liczby rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej z tego tytułu – o jedną rodzinę i jedną osobę. Warto również mieć na uwadze, że statystyki te nie zawsze odzwierciedlają skalę problemów, które uznawane są za powód do wstydu oraz takich, które mogą przez długi czas pozostać nieświadomione i niezauważone. Z tego względu, problemy takie jak uzależnienia czy przemoc mogą kryć się pod innymi dysfunkcjami i trudnościami, np. bezrobociem, ubóstwem, bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych czy bezdomnością.

Więcej informacji na ten temat przedstawiają dane Zespołu Interdyscyplinarnego. W ich świetle, w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2023 roku wpłynęło 31 zgłoszeń - formularzy „Niebieska Karta” cz. A, które dotyczyły przemocy w 23 rodzinach. Odbyły się w tym czasie 62 posiedzenia grup roboczych i grup diagnostyczno-pomocowych, a członkowie tych grup wypełnili 30 formularzy „Niebieska Karta” cz. C oraz 20 formularzy „Niebieska Karta” cz. D. Zakończono w tym czasie 28 postępowań, w tym 11 postępowań z 2022 roku i jedno z 2021 roku. W przypadku 25 postępowań zamknięto je w związku z ustaniem przemocy i uzasadnionym przypuszczeniem o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy, a w przypadku 3 postępowań – z powodu rozstrzygnięcia o braku zasadności podejmowania działań. Średni okres prowadzenia procedury NK w 2023 roku to 4 miesiące, przy czym najkrótszy wynosił 1 miesiąc, a najdłuższy 20 miesięcy.

W 2022 roku do Zespołu wpłynęło 46 formularzy „Niebieska Karta” cz. A, dotyczących przemocy w 29 rodzinach. Grupy odbyły 87 posiedzeń, a ich członkowie wypełnili 42 formularze „Niebieska Karta” cz. C oraz 29 formularzy „Niebieska Karta” cz. D. Zakończono w tym czasie 30 postępowań, w tym 21 z 2022 roku i 9 z 2021 roku. Wśród postępowań 22 zamknięto w związku z ustaniem przemocy w rodzinie i uzasadnionym przypuszczeniem o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy, a w przypadku ośmiu postępowań rozstrzygnięto o braku zasadności podejmowania działań. Średni czas trwania procedury w 2022 roku również wynosił 4 miesiące.

W pierwszym roku analizy, tj. w 2021 roku wpłynęło 36 formularzy zgłoszeń „Niebieska Karta” cz. A, dotyczących przemocy w 28 rodzinach. Odbyły się 103 posiedzenia grup roboczych, a ich członkowie wypełnili 34 formularze „Niebieska Karta” cz. C oraz 31 formularzy „Niebieska Karta” cz. D. Zakończono 39 procedur, w tym 18 z poprzedniego roku, a 1 z 2019 roku. W większości przypadków zamknięto je w związku z ustaniem przemocy (33), a 6 postępowań zakończono ze względu na brak zasadności podejmowania działań. Średni czas trwania procedury wynosił 5 miesięcy.

W latach 2021-2023 nie odnotowano jednoznacznej tendencji dotyczącej liczby zgłoszeń przypadków przemocy domowej, jednak corocznie liczba formularzy Niebieska Karta cz. A kształtowała się na poziomie powyżej 30. Można zauważyć, że procedura trwa zwykle dość długo i corocznie tylko w kilku przypadkach rozstrzyga się o braku zasadności podejmowania działań.

W ciągu 2023 roku działaniami w ramach procedury NK objętych było 35 rodzin, czyli o 11 rodzin mniej niż w 2021 roku i tyle samo co w 2022 roku. Najczęściej w tych rodzinach pojawiał się problem przemocy psychicznej – w 2023 roku dotyczył 26 rodzin, podczas gdy problem przemocy fizycznej 8 rodzin, a przemocy seksualnej 1 rodziny. W rodzinach objętych działaniami w ramach procedury NK w 2023 roku było 116 osób, a wśród nich 84 osoby doświadczające przemocy, w tym 36 kobiet, 15 mężczyzn i 33 dzieci. W porównaniu do 2021 roku liczba osób zmniejszyła się o 5, a w porównaniu do 2022 roku spadła o jedną. Corocznie

wśród osób doświadczających przemocy było od 4 do 11 osób starszych i do 3 osób z niepełnosprawnościami.

Tabela 3. Wybrane dane dotyczące przemocy domowej w Gminie Lidzbark w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	2021	2022	2023
Liczba rodzin objętych działaniami w ramach procedury NK w ciągu roku, w tym:	46	35	35
- ze względu na problem przemocy psychicznej	37	32	26
- ze względu na problem przemocy fizycznej	9	28	8
- ze względu na problem przemocy seksualnej	0	0	1
Liczba osób w rodzinach objętych w danym roku działaniami w ramach procedury NK	156	123	116
Liczba osób doświadczających przemocy w rodzinie/domowej, objętych w danym roku działaniami w ramach procedury NK, w tym:	89	85	84
- kobiety	48	35	36
- mężczyźni	3	6	15
- dzieci	38	44	33
- osoby starsze	11	4	11
- osoby z niepełnosprawnościami	1	3	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego.

Osoby dotknięte przemocą domową mogą korzystać ze wsparcia w ramach punktu konsultacyjnego. W 2023 roku było to 47 osób: 24 kobiety i 23 mężczyzn, w tym 4 osoby starsze i 1 osoba z niepełnosprawnościami. W porównaniu do 2021 roku liczba osób korzystających z punktu konsultacyjnego ze względu na przemoc zwiększyła się o 29, aczkolwiek niższa liczba w 2021 roku mogła być spowodowana trwającym wtedy stanem epidemii Covid-19.

Pomoc w postaci poradnictwa w 2023 roku w Gminie Lidzbark otrzymały 84 osoby, przy czym najwięcej osób skorzystało z poradnictwa socjalnego (41), a następnie pedagogicznego (33) i psychologicznego (10). W porównaniu do 2021 roku liczba osób objętych poradnictwem zwiększyła się o 4.

Tabela 4. Osoby objęte pomocą w formie poradnictwa w Gminie Lidzbark w latach 2021-2023

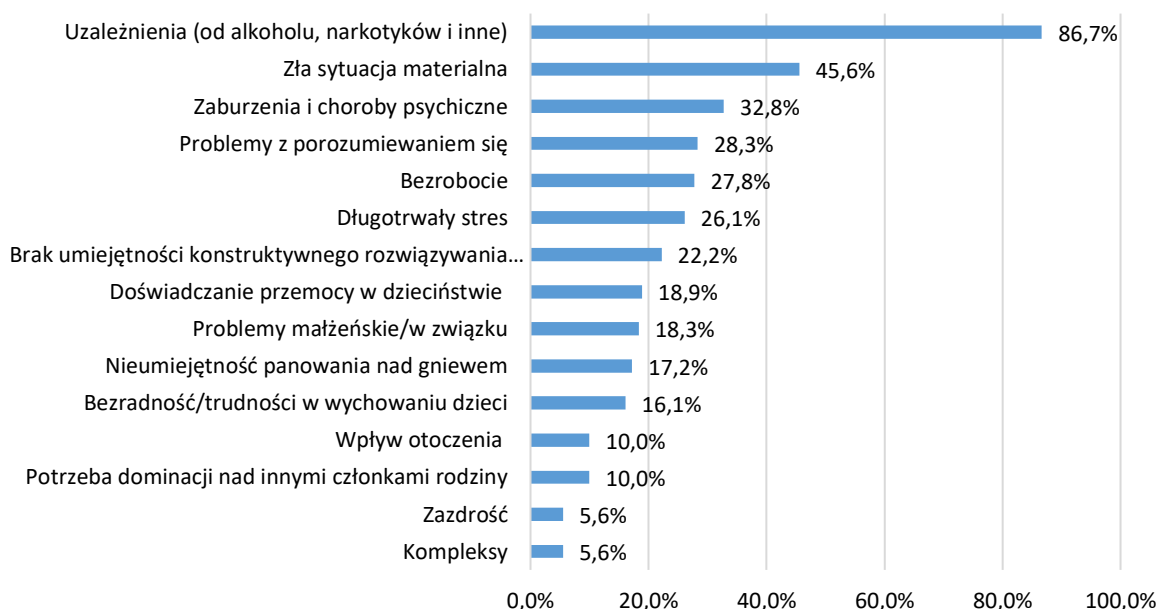
Wyszczególnienie	2021	2022	2023
Poradnictwo ogółem, w tym:	80	99	84
- poradnictwo psychologiczne	10	13	10
- poradnictwo pedagogiczne	29	36	33
- poradnictwo prawne	0	0	0
- poradnictwo medyczne	0	0	0

- poradnictwo socjalne	41	50	41
- poradnictwo zawodowe i rodzinne	0	0	0
Liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie/przemocą domową, które skorzystały z punktu konsultacyjnego, w tym:	18	112	47
- kobiety	11	83	24
- mężczyźni	7	29	23
- dzieci	0	0	0
- osoby starsze	1	7	4
- osoby z niepełnosprawnościami	1	1	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego.

Tematyka przemocy domowej stanowiła jeden z komponentów badań ankietowych przeprowadzonych na początku 2024 roku wśród dorosłych mieszkańców Gminy Lidzbark. Wzięły w nich udział 182 osoby, w tym 150 kobiet i 15 mężczyzn. Respondenci zostali zapytani o to, jakie są według nich najczęstsze przyczyny przemocy domowej. W świetle uzyskanych odpowiedzi najczęstszą przyczynę stanowią uzależnienia od alkoholu, narkotyków oraz inne, na co wskazało 86,7% badanych.

Wykres 1. Co według Pana/i stanowi najczęstszą przyczynę przemocy domowej?

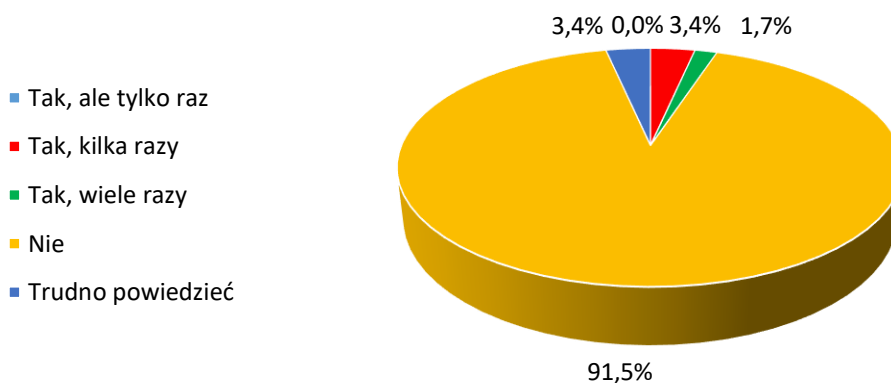

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

W dalszej kolejności pojawiły się następujące odpowiedzi: zła sytuacja materialna (45,6%), zaburzenia i choroby psychiczne (32,8%), problemy z porozumiewaniem się (28,3%), bezrobocie (27,8%), długotrwały stres (26,1%), brak umiejętności konstruktywnego rozwiązywania problemów (22,2%), doświadczanie przemocy w dzieciństwie (18,9%), problemy małżeńskie i w związku (18,3%), nieumiejętność panowania nad gniewem (17,2%), bezradność i trudności w wychowaniu dzieci (16,1%), wpływ otoczenia (10,0%), potrzeba dominacji nad innymi członkami rodziny (10,0%), zazdrość (5,6%) oraz kompleksy (5,6%).

Znaczna większość ankietowanych mieszkańców nie doświadczyła w ciągu ostatnich 12 miesięcy sytuacji, w której członek rodziny lub gospodarstwa domowego zastosował wobec nich przemoc. Odpowiedzi negatywnej na to pytanie udzieliło 91,5% respondentów, podczas gdy 3,4% wskazało, że doświadczyło przemocy kilka razy, a 1,7% - wiele razy. Nikt nie doświadczył przemocy jednokrotnie, a 3,4% zaznaczyło odpowiedź *trudno powiedzieć*.

Wykres 2. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyła się sytuacja, w której członek rodziny lub gospodarstwa domowego zastosował wobec Pana/i przemoc?

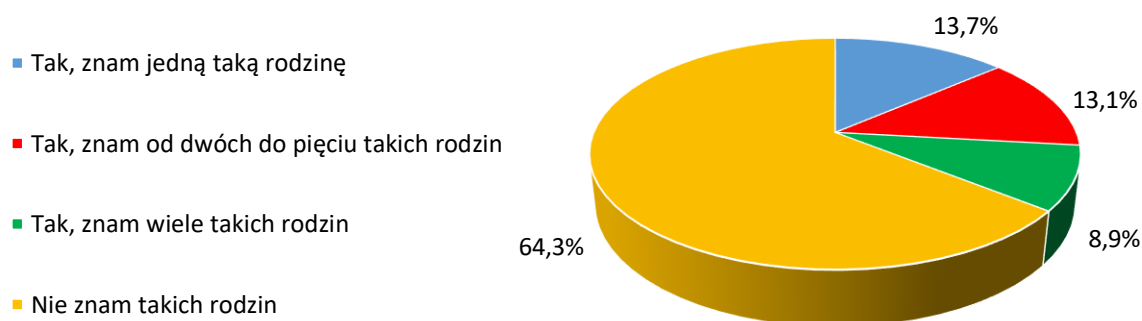

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Osoby, które doświadczyły przemocy wskazują najczęściej na przemoc psychiczną (11 osób), ponadto 4 osoby deklarują, że doświadczyły przemocy ekonomicznej, 2 osoby – przemocy fizycznej, a 1 osoba – przemocy seksualnej. Wśród osób stosujących przemoc były najczęściej mąż lub żona, partner lub partnerka, a w jednym przypadku były mąż/żona/partner/partnerka.

Mieszkańców zapytano o to, czy znają osobiście rodziny z terenu Gminy Lidzbark, w których występuje, w ich opinii, przemoc. Ponad połowa (64,3%) twierdzi, że nie zna takich rodzin, 13,7% deklaruje, że zna jedną taką rodzinę, 13,1% - od dwóch do pięciu rodzin, a 8,9% - wiele rodzin, które mogą doświadczać przemocy.

Wykres 3. Czy zna Pan/i osobiście rodziny z terenu Gminy, w których w Pana/i opinii występuje przemoc?

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Powyższe informacje mogą wskazywać na przybliżoną skalę zjawiska przemocy domowej w Gminie Lidzbark. Należy jednak pamiętać, że dane pochodzące ze sprawozdań instytucji dotyczą rodzin, w których problem ten stwierdzono. Niemniej jednak zagrożeni przemocą

domową teoretycznie są wszyscy mieszkańcy – ze względu na dynamikę ich sytuacji rodzinnej, społecznej czy zawodowej, a także zmienność otoczenia.

5. Zasoby lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej

Gminny system przeciwdziałania przemocy domowej obejmuje instytucje działające w obszarze usług społecznych, takich jak pomoc społeczna, oświata i wychowanie, ochrona zdrowia i bezpieczeństwo publiczne. Są to w szczególności następujące:

- ✓ Zespół Interdyscyplinarny do spraw przeciwdziałania przemocy domowej,
- ✓ Pełnomocnik Burmistrza ds. Przeciwdziałania Alkoholizmowi i Zapobiegania Narkomanii,
- ✓ Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Lidzbarku,
- ✓ Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Lidzbarku,
- ✓ Komisariat Policji w Lidzbarku,
- ✓ Placówki ochrony zdrowia,
- ✓ Placówki oświatowe,
- ✓ Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Działdowie Filia w Lidzbarku.

Podstawową jednostką organizacyjną Gminy Lidzbark w systemie pomocy społecznej jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Lidzbarku. Realizuje on ustawowe zadania gminy w zakresie pracy z osobami i rodzinami znajdującymi się w trudnej sytuacji życiowej, polegające w szczególności na przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń; pracy socjalnej; analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej; realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych; rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb. MOPS prowadzi również zadania wynikające m.in. z ustawy o świadczeniach rodzinnych, ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej, ustawy o dodatkach mieszkaniowych, a także inne działania na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. W zakresie przeciwdziałania przemocy domowej pracownicy MOPS m.in. są członkami Zespołu Interdyscyplinarnego oraz biorą udział w spotkaniach grup diagnostyczno-pomocowych. MOPS odgrywa ponadto istotną rolę w procesie diagnozowania zjawiska przemocy w środowiskach, pracy z rodzinami poprzez rolę asystenta rodziny oraz budowania świadomości społecznej w zakresie dysfunkcji rodzin.

Zgodnie z art. 9a ust 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej, działania na terenie gminy są podejmowane przede wszystkim w ramach pracy w Zespole Interdyscyplinarnym.

Pomoc i wsparcie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe oraz przemoc, udzielane są przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, która inicjuje działania w zakresie m.in. zwiększania dostępności pomocy terapeutycznej

rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu; udzielania rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej oraz prowadzenia profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii. Podejmuje również czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego.

Istotnym elementem gminnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej jest Policja. Funkcjonariusze Komendy Powiatowej Policji w Działdowie poprzez działalność Komisariatu Policji w Lidzbarku w szczególności podejmują działania interwencyjne w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty”, diagnozują problem przemocy domowej w odniesieniu do działań Policji, współpracują w realizacji planu pomocy opracowanego dla indywidualnego przypadku, monitorują sytuację rodzin dotkniętych przemocą, dokumentują działania podejmowane wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efekty tych działań, realizują działania prewencyjne w środowiskach zagrożonych przemocą.

W zakresie profilaktyki przemocy domowej oraz wczesnej diagnozy tego zjawiska warto również zwrócić uwagę na rolę szkół funkcjonujących w Gminie Lidzbark. Realizują one szereg działań edukacyjnych, a także biorą udział w programach i kampaniach społecznych. Uczniowie mogą liczyć na pomoc pedagogów szkolnych i wychowawców, na bieżąco monitorowana jest ich sytuacja szkolna i rodzinna, a w pracy dydaktycznej i wychowawczej uwzględnia się indywidualną sytuację każdego ucznia. Przedstawiciele oświaty mogą również podejmować działania w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty”.

W pracach Zespołu Interdyscyplinarnego i grup diagnostyczno-pomocowych uczestniczą także przedstawiciele służby zdrowia, których rola jest szczególnie ważna w profilaktyce i wczesnej diagnozie zjawiska przemocy domowej.

Gminny system przeciwdziałania przemocy wspierany jest przez instytucje zewnętrzne, takie jak Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Działdowie, Sąd Rejonowy w Działdowie oraz Sądową Służbę Kuratorską. Istotna może też być rola organizacji pozarządowych i instytucji kościelnych, a także sołtysów i lokalnych społeczności.

6. Cele, zadania, kierunki i oczekiwane rezultaty działań

Program przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej na lata 2024-2028 skierowany jest do osób doznających przemocy domowej, osób stosujących przemoc domową, świadków przemocy domowej, przedstawicieli instytucji, organizacji i służb zobowiązanych do udzielania pomocy, a także do całej społeczności lokalnej. Aby efektywnie zapobiegać problemowi przemocy domowej oraz zwalczać niepożądane zachowania, konieczne jest wzmacnianie kompleksowości i spójności systemu wsparcia opartego o aktywizację i rozwój zasobów lokalnych, w tym zwłaszcza różnorodnych form profilaktyki oraz dostępu do specjalistów.

Biorąc pod uwagę powyższe, jak również uwarunkowania prawne i programowe oraz diagnozę problemu wraz z określeniem zasobów lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w Gminie Lidzbark, zdefiniowano cel główny oraz cele szczegółowe Programu. Ich katalog uporządkowano według trzech kluczowych zadań, którymi są:

- 1) profilaktyka i edukacja społeczeństwa w zakresie przemocy domowej;
- 2) praca z osobami i rodzinami doświadczającymi przemocy domowej oraz osobami stosującymi przemoc domową;
- 3) zadania, komunikacja i relacje wewnątrz systemu instytucjonalnego.

W ramach każdego zadania określono kierunki działań, stanowiących ich uszczegółowienie, kierowane do różnych grup odbiorców i możliwych do realizacji przy istniejących zasobach. Działania będą realizowane przede wszystkim przez podmioty wskazane w rozdziale 5. niniejszego Programu, w oparciu o wzajemną współpracę organów władzy publicznej, organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów, środowisk i osób fizycznych, z poszanowaniem godności osób wobec których będą podejmowane oraz uwzględnieniem szczególnej ochrony dzieci, w tym ich prawa do wychowania w rodzinie.

CEL GŁÓWNY

Zmniejszenie skali zjawiska przemocy domowej oraz zwiększenie skuteczności działań podejmowanych w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej w Gminie Lidzbark

CEL SZCZEGÓŁOWY 1.

Zwiększenie świadomości społecznej w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej

CEL SZCZEGÓŁOWY 2.

Zwiększenie dostępności pomocy dla osób doświadczających przemocy domowej oraz skuteczności oddziaływań względem osób stosujących przemoc domową

CEL SZCZEGÓŁOWY 3.

Wzmocnienie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej

Katalog działań na lata 2024-2028 ma charakter otwarty, co oznacza, że jeżeli w czasie obowiązywania Programu pojawią się nowe pomysły, inicjatywy i przedsięwzięcia, wpisujące się w jego założenia, to należy je realizować bez konieczności aktualizacji niniejszego dokumentu. W każdym zadaniu określono również oczekiwane rezultaty podejmowanych działań oraz wskazano głównych realizatorów, przy czym w realizację mogą być zaangażowane również inne podmioty.

Cel szczegółowy 1. Zwiększenie świadomości społecznej w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej		
Lp.	Działanie	Główni realizatorzy
1.	Realizacja kampanii i akcji społecznych służących podnoszeniu wiedzy oraz kształtowaniu odpowiednich postaw społecznych, w szczególności w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, a także profilaktyki uzależnień.	Zespół Interdyscyplinarny Placówki oświatowe MOPS w Lidzbarku Komisariat Policji w Lidzbarku
2.	Organizacja różnorodnych form edukacji dla osób spodziewających się dziecka oraz rodziców i opiekunów, dotyczących w szczególności świadomego rodzicielstwa, kompetencji opiekuńczo-wychowawczych i wychowania bez przemocy, także w odniesieniu do grup ryzyka.	Zespół Interdyscyplinarny Placówki oświatowe MOPS w Lidzbarku
3.	Realizacja i włączanie się w przedsięwzięcia służące wzmocnieniu rodzin, edukacji rodzicielskiej oraz rozwojowi i zwiększeniu dostępności usług społecznych dla rodzin	Zespół Interdyscyplinarny Placówki oświatowe MOPS w Lidzbarku
4.	Programy edukacyjno-profilaktyczne skierowane do dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych, dotyczące przemocy domowej oraz zachowań agresywnych; ze szczególnym uwzględnieniem problematyki aktualnych zagrożeń, związanych z rozwojem nowych technologii	Zespół Interdyscyplinarny Placówki oświatowe MOPS w Lidzbarku
5.	Upowszechnianie informacji na temat możliwości uzyskania specjalistycznej pomocy przez osoby doznające przemocy domowej.	Zespół Interdyscyplinarny Placówki oświatowe MOPS w Lidzbarku Komisariat Policji w Lidzbarku

Okres realizacji : 2024-2028

Oczekiwane rezultaty : zwiększenie wiedzy społeczeństwa w zakresie przemocy domowej, zwiększenie wrażliwości społecznej, zapobieżenie powstawaniu mechanizmów przemocy w rodzinach doświadczających trudności w funkcjonowaniu.

Cel szczegółowy 2. Zwiększenie dostępności pomocy dla osób doznających przemocy domowej oraz skuteczności oddziaływań względem osób stosujących przemoc domową		
Lp.	Działanie	Główni realizatorzy
1.	Bieżąca diagnoza i rozpoznawanie przez pracowników socjalnych, asystentów rodziny i innych specjalistów, sytuacji rodzin i osób w kierunku identyfikacji i przeciwdziałania ryzyku przemocy domowej	Zespół Interdyscyplinarny Placówki oświatowe MOPS w Lidzbarku
2.	Rozwój poradnictwa specjalistycznego, tj. medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego, na rzecz osób zagrożonych przemocą, doznających przemocy domowej oraz stosujących przemoc domową.	Zespół Interdyscyplinarny MOPS w Lidzbarku
3.	Realizacja wsparcia socjalnego, asystentury rodzinnej oraz pracy terapeutycznej z dziećmi, osobami dorosłymi i całymimi rodzinami doświadczającymi przemocy domowej.	Zespół Interdyscyplinarny MOPS w Lidzbarku
4.	Stosowanie, w uzasadnionych przypadkach, procedury „Niebieskie Karty” przez uprawnione podmioty	Zespół Interdyscyplinarny Placówki oświatowe MOPS w Lidzbarku Komisariat Policji w Lidzbarku
5.	Informowanie osób stosujących przemoc domową o konsekwencjach stosowania przemocy oraz kierowanie tych osób do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych, psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową, a także programów edukacyjnych i wspierających dla osób, które je ukończyły.	Zespół Interdyscyplinarny
6.	Stworzenie osobom doznającym przemocy domowej możliwości w organizowaniu grup wsparcia oraz grup samopomocowych mających na celu wzajemne wsparcie emocjonalne i wymianę doświadczeń	Zespół Interdyscyplinarny MOPS w Lidzbarku
7.	Upowszechnianie informacji w zakresie możliwości i form udzielania pomocy osobom doznającym przemocy domowej	Zespół Interdyscyplinarny Placówki oświatowe MOPS w Lidzbarku Organizacje pozarządowe

Okres realizacji : 2024-2028

Oczekiwane rezultaty : zwiększenie skuteczności ochrony osób doznających przemocy domowej, zwiększenie dostępności różnorodnych form specjalistycznej pomocy, wzmocnienie oddziaływań interwencyjnych, korekcyjnych i edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc domową.

Cel szczegółowy 3. Wzmocnienie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej		
Lp.	Działanie	Główni realizatorzy
1.	Zwiększanie kompetencji członków Zespołu Interdyscyplinarnego i innych osób zaangażowanych w realizację Programu, poprzez udział w szkoleniach, seminariach, wizytach studyjnych i innych działaniach edukacyjnych związanych z obszarem przeciwdziałania przemocy domowej	Członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego i inne osoby zaangażowane w realizację Programu
2.	Wspieranie kadry specjalistów zajmujących się przemocą domową oraz interwencją kryzysową w postaci superwizji , doradztwa, grup wsparcia, pomocy psychologicznej i innych form.	Kadra specjalistyczna
3.	Organizacja interdyscyplinarnych spotkań, warsztatów, seminariów i innych form wymiany doświadczeń w ramach gminnego systemu przeciwdziałania przemocy.	Członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego i inne osoby zaangażowane w realizację Programu, organizacje pozarządowe
4.	Nawiązywanie i wzmacnianie współpracy z organizacjami pozarządowymi, m.in. w zakresie realizacji wspólnych przedsięwzięć służących przeciwdziałaniu przemocy domowej oraz wsparciu osób i rodzin dotkniętych przemocą	Członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego i inne osoby zaangażowane w realizację Programu, organizacje pozarządowe

Okres realizacji : 2024-2028

Oczekiwane rezultaty : zwiększenie kompetencji pracowników instytucji realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej, wzmocnienie współpracy międzyinstytucjonalnej na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej.

7. Monitoring i ewaluacja Programu

Monitoring gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej pozwala sprawdzać, czy zaplanowane działania są wdrażane w założony sposób. Powinien być przeprowadzany co dwa lata przez MOPS w Lidzbarku przy wsparciu Zespołu Interdyscyplinarnego na podstawie danych i informacji, będących w ich posiadaniu, jak również pozyskanych od poszczególnych podmiotów zaangażowanych we wdrażanie Programu.

Weryfikacji w ramach monitoringu będą podlegać poniższe wskaźniki:

NAZWA WSKAŹNIKA	
1.	Liczba zrealizowanych kampanii i akcji społecznych.
2.	Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu przemocy domowej Liczba osób w rodzinach
3.	Liczba rodzin, wobec których wszczęto procedurę „Niebieskie Karty” Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” w ciągu roku Liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty” - w tym z tytułu ustania przemocy domowej
4.	Liczba utworzonych grup diagnostyczno-pomocowych Liczba rodzin objętych pomocą grup diagnostyczno-pomocowych
5.	Liczba członków Zespołu Interdyscyplinarnego i innych osób zaangażowanych w realizację Programu, którzy wzięli udział w formach edukacji i wymiany doświadczeń w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej

Analiza powyższych wskaźników powinna być uzupełniona opisem działań zrealizowanych w ramach Programu w danym roku.

8. Zasady i źródła finansowania

Działania zaplanowane w ramach *Programu przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej na lata 2024-2028* będą finansowane przede wszystkim z budżetu Gminy Lidzbark w zakresie działań realizowanych przez jednostki organizacyjne i pomocnicze w ramach swoich statutowych zadań. Środki na realizację zadań będą pochodzić również z budżetu państwa. Część z nich trzeba będzie pozyskać startując w konkursach, ponieważ w tej kategorii mieszczą się programy rządowe oraz programy ministerstw.

Uzupełnienie mogą stanowić środki z Funduszy Europejskich, służące włączeniu społecznemu osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem i ubóstwem, rozwojowi aktywności dzieci i młodzieży, a także zwiększeniu kompetencji społecznych i zawodowych mieszkańców. Ważne będą także środki prywatne pochodzące z fundacji, zakładanych przez firmy, instytucji finansowe lub osoby prywatne; pieniądze od sponsorów, środki z 1,5% dla organizacji pożytku publicznego, darowizny, zbiórki publiczne i inne. Ta grupa źródeł jest dostępna przede wszystkim dla organizacji pozarządowych. Ale również wymienione wcześniej źródła środków na realizację zadań zaplanowanych w Programie nie muszą być pozyskiwane wyłącznie przez samorząd gminy. W zależności od specyfiki danego programu pomocowego bądź funduszu, realizatorami projektu mogą być podmioty ekonomii społecznej.